

Onderzoeksrapport SROI

Maatschappelijk opdrachtgeverschap en het effect op arbeidsparticipatie

Rekenkamercommissie Alphen aan den Rijn
13 juli 2017

Alphen aan den Rijn

Inhoud

1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Doel en vragen van het onderzoek	5
1.3 Leeswijzer	7
2 Beleid	9
2.1 Doelstellingen van SROI	9
2.2 Definitie doelgroep van SROI	9
2.3 Omvang doelgroep SROI en Werkgevers Servicepunt Rijnstreek	11
3 Organisatie	13
3.1 Samenwerking	13
3.2 Afspraken	15
4 Resultaten	17
4.1 Gegevens ontbreken	17
5 Effecten	19
5.1 Kwantitatieve effecten	19
5.2 SROI voor ondernemers	19
5.2.1 Aanpak Alphen aan den Rijn bevalt	20
5.2.2 SROI wordt niet ervaren als barrière	20
5.2.3 Motivatie kandidaat is volgens respondenten het belangrijkste	21
5.3 Andere waarnemingen over de werking van SROI in Alphen	21
6 SROI-beleid Alphen aan den Rijn in perspectief	23
6.1 Vergelijking	23
6.2 Inhoud SROI-afspraken	23
6.2.1 Hoe wordt SROI bij gemeentelijke opdrachten toegepast?	23
6.2.2 Uitvoering SROI-afspraken binnen de gemeente	24
6.2.3 Resultaten	24
6.3 Sterke punten en verbeterpunten	25
7 Beantwoording hoofdvragen	27
Bijlage 1 Bronnen	29
Bijlage 2 Onderzoeksaanpak en uitwerking EffectenArena	31
Onderzoeksaanpak	31
Deelnemers	32
Mogelijke effecten	32
Verantwoording vergelijking van gemeenten	32

1 | Inleiding

1.1 Aanleiding

Het Koersplan Participatiewet 2017 – 2020¹ van de gemeente Alphen aan den Rijn geeft richting aan het nieuwe re-integratie en participatie beleid van de gemeente. Hierin is Social Return on Investment (SROI) als een instrument opgenomen om de uitstroom naar werk te bevorderen. SROI is een vorm van sociale inkoop, dat toegepast wordt bij inkoop en aanbesteding van gemeentelijke diensten. Een ondernemer die het contract gegund krijgt, stelt arbeidsplaatsen, leer-werkplaatsen of stageplaatsen beschikbaar voor mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt. Ondernemers herinvesteren een deel van de door de gemeente aan hen gegunde opdracht in de samenleving bijvoorbeeld door het in dienst nemen of het aanbieden van stage- of leerwerktrajecten aan mensen met een Participatiewet-uitkering.² Op deze manier draagt SROI ook bij aan de lokale of regionale werkgelegenheid en is het tevens een vorm van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). De gemeente heeft in 2015 circa € 136 miljoen aan inkoop besteed.³

Hieronder is een fictief voorbeeld van een SROI-toepassing opgenomen.

Fictief voorbeeld van SROI: Hovenier Janssen

Hovenier Janssen wint de aanbesteding van het groenonderhoud in Alphen aan den Rijn voor de komende vier jaar. Als opdrachtnemende partij tekent Hovenier Janssen een contract waarin als SROI-eis van de gemeente Alphen aan den Rijn is opgenomen dat 5% van de loonsom aan SROI-doeleinden moet worden besteed. Hovenier Janssen dient vervolgens contact op te nemen met het Werkgevers Servicepunt Rijnstreek om de SROI-afspraken invulling te geven. In een gesprek worden de mogelijkheden verkent en er wordt besloten om 3 kandidaten met een Participatiewet uitkering aan het werk te helpen. De kandidaten gaan op gesprek en er blijkt een wederzijdse klik. De kandidaten doen werkervaring op zolang het contract loopt en er is uitzicht op een langer dienstverband.

1.2 Doel en vragen van het onderzoek

De rekenkamercommissie van Alphen aan den Rijn wil met dit onderzoek vaststellen in hoeverre het hanteren van SROI als criterium bij aanbestedingen door de gemeente Alphen aan den Rijn bijdraagt aan de arbeidsparticipatie van langdurig werklozen en mensen met een arbeidsbeperking. Met dit onderzoek streeft de rekenkamercommissie naar inzicht in welke effecten met SROI bereikt worden, gedifferentieerd naar ondernemers en doelgroep. Meer inzicht hierin helpt om het bestaande instrumentarium doelmatiger in te zetten. Het onderzoek dient daarmee bouwstenen te leveren voor de toekomst, om vooruit te kijken en randvoorwaarden te scheppen om SROI effectief/effectiever in te zetten. Het onderzoek is uitgevoerd door Bart Witmond, Ricardo van Breemen en Annejet Kerckhaert (Ecorys Nederland B.V.).

Twee hoofdvragen staan centraal in dit onderzoek:

1. Wat zijn de effecten van het hanteren van SROI als criterium bij aanbestedingen door de gemeente Alphen aan den Rijn op de arbeidsparticipatie van langdurig werklozen en mensen met een arbeidsbeperking?
2. Hoeveel mensen met een relatief grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben als gevolg van het hanteren van SROI als criterium bij aanbestedingen een betaalde dienstbetrekking gevonden?

¹ De Participatiewet 2017 – 2020. Koersplan voor beleid en organisatie.

² Met de Participatiewet beoogt de overheid dat zoveel mogelijk mensen met een beperking, duurzaam aan het werk kunnen bij reguliere werkgevers. SROI kan worden gezien als een concrete uitwerking (beleid) van de Participatiewet via gemeentelijke aanbestedingen.

³ Dit bedrag is excl. subsidies, declaraties personeel en overheidsbijdragen. Het bedrag is excl. loonkosten en incl. inhuur van personeel. Bron: mailwisseling 18-01-2017 gemeente Alphen aan den Rijn.

Ter ondersteuning van bovenstaande hoofdvragen heeft de rekenkamercommissie deelvragen geformuleerd over het beleid dat de gemeente hanteert bij de uitvoering van SROI, hoe de organisatie van de uitvoering vorm heeft gekregen, welke resultaten zijn bereikt en welke effecten zijn behaald. Tot slot is de rekenkamercommissie nagegaan hoe de uitvoering van SROI zich verhoudt tot de praktijk bij andere gemeenten door een vergelijking te maken.

Beleid

- Wat zijn de doelstellingen van de gemeente Alphen aan den Rijn met betrekking tot SROI?
- Heeft de gemeente een doelstelling geformuleerd voor het aantal mensen dat aan een betaalde dienstbetrekking moet zijn geholpen?
- Hoe definieert de gemeente exact de doelgroep (de groep op wie de inspanningen tot arbeidsinschakeling gericht is/dient te zijn)?
- Hoe groot is de totale doelgroep voor de gemeente Alphen aan den Rijn?
- Hoe groot is de doelgroep waar het Werkgevers Servicepunt Rijnstreek zich op richt?

Organisatie

- Hoe verloopt de samenwerking tussen de gemeente en het Werkgevers Servicepunt Rijnstreek enerzijds en de samenwerking tussen opdrachtnemers en het Werkgevers Servicepunt Rijnstreek anderzijds?
- Welke afspraken zijn er gemaakt tussen de gemeente en het Werkgevers Servicepunt Rijnstreek (beleidsinhoudelijk en financieel)?

Resultaten

- Hoeveel aanbestedingen heeft de gemeente direct of indirect in 2014 afgesloten met een overeenkomst?
- Welk bedrag was met deze overeenkomsten gemoeid?
- Hoe verhoudt zich de waarde (loonsom afgesloten arbeidscontracten) van de SROI-inspanningen zich tot de overeengekomen prijs van de aanbesteding?

Effecten

- Hoeveel mensen uit de doelgroep zijn daadwerkelijk aan een betaalde dienstbetrekking geholpen?
- Hoeveel mensen zijn op andere wijze door toepassing van SROI in het arbeidsproces betrokken geraakt?
- Wat zijn de ervaringen van lokale ondernemers over de toepassing van SROI?
- Welke invloed heeft toepassing van SROI als criterium op inschrijving van ondernemers op aanbestedingen van de gemeente?
- Heeft het hanteren van SROI als criterium invloed op de perceptie van lokale ondernemers van de gemeente als opdrachtgever?
- Schrikt het ondernemers af of heeft het juist een positieve invloed?

Vergelijking

- Hoe verhoudt de inzet van de gemeente Alphen aan den Rijn (doelstellingen) zich tot de inzet van de andere gemeenten?
- Welke invloed heeft deze verhouding op de beoogde en behaalde effecten?

De onderzoeksaanpak vindt u in de bijlage.

1.3 Leeswijzer

In **hoofdstuk 2** wordt het beleid van de gemeente toegelicht en de doelgroep afgebakend.

Hoofdstuk 3 beschrijft de wijze waarop de organisatie van de uitvoering van SROI is vormgegeven.

In **hoofdstuk 4** wordt inzicht gegeven in de resultaten van SROI op basis van de verzamelde kwantitatieve gegevens. Aan de hand van de documentenanalyse, interviews en een groepsinterview worden in **hoofdstuk 5** verschillende effecten van het SROI-beleid onderscheiden. **Hoofdstuk 6** plaatst het SROI-beleid van de gemeente in perspectief met andere gemeenten en **hoofdstuk 7** geeft antwoord op de hoofdvragen van dit onderzoek.

Dit is het onderzoeksrapport. De conclusies en aanbevelingen staan in het aparte bestuurlijk rapport.

2 | Beleid

2.1 Doelstellingen van SROI

De afdeling 'Maatschappelijke Ontwikkeling' startte in 2013 met de ontwikkeling van het SROI-beleid, waarin rekening werd gehouden met de herindeling van de gemeenten Alphen aan den Rijn, Boskoop en Rijnwoude in 2014. SROI is als thema opgenomen in het Beleidskader 'Programma Rijnstreek Werkt' dat op 28 februari 2013 door de raad is vastgesteld. Hierin is de doelstelling van SROI als volgt omschreven: "we nemen SROI op als voorwaarde binnen ons inkoopbeleid waardoor dit instrument bijdraagt aan onze re-integratiedoelstellingen." Het bijbehorende Uitvoeringsplan (augustus 2013) beschrijft het uitvoeringsproces van SROI, de doelgroep en waardebepalings.

Geen gekwantificeerd doel geformuleerd

De beleidsafdeling Maatschappelijke Ontwikkeling formuleert het SROI-beleid, definieert de doelgroep en verbindt SROI met de re-integratiedoelstellingen van de gemeente. In het beleid van de gemeente is bepaald dat een SROI-eis in principe in elk contract boven de € 250.000 wordt opgenomen, maar ook bij aanbestedingen met lagere bedragen opgenomen kan worden. Daarmee is bepaald in welke gevallen SROI toegepast dient te worden. De gemeente heeft geen kwantitatieve doelen geformuleerd over het aantal mensen dat via SROI geplaatst wordt.

SROI is volgens de betrokken beleidsmedewerkers onderdeel van een groter geheel aan instrumenten die de gemeente inzet om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen. In het beleid zijn geen indicatoren geformuleerd om het succes van de inzet van SROI of van andere re-integratie instrumenten te meten.

2.2 Definitie doelgroep van SROI

In het Uitvoeringsplan van de gemeente Alphen aan den Rijn (augustus 2013) is de doelgroep van SROI omschreven als 'werkloze werkzoekenden met afstand tot de arbeidsmarkt'. Hieronder vallen mensen met een Participatiewet-uitkering, mensen met een arbeidsbeperking (voormalig Wsw, Wajong) en mensen met een WIA-of WW-uitkering. Mensen met een WIA- of WW-uitkering drukken niet op de financiering van de gemeente, maar vallen wel onder de taakstelling van de gemeente.

Volgens de betrokken beleidsmedewerkers waarmee is gesproken, zijn het met name inwoners met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt met een Participatiewet-uitkering die via SROI aan de slag komen. Inwoners met een kleinere afstand hebben vaak recente werkervaring en kunnen eenvoudiger direct naar een reguliere baan bemiddeld worden. De gemeente richt zich ook op een groep met recente werkervaring, maar voor wie de matching naar werk nog niet lukt omdat bijvoorbeeld bepaalde competenties in het CV ontbreken. Door een SROI-dienstverband doen zij nieuwe en voor hen relevante werkervaring op, die zij in hun CV kunnen opnemen.

Maatwerk

Zoals meer gemeenten heeft ook Alphen aan den Rijn voor de invulling van SROI gekozen voor een maatwerkstructuur met verschillende mogelijkheden (bouwblokken). Naast een dienstverband zijn ook stages, leerwerkplekken en opleidingen via SROI mogelijk. Dat sluit aan bij zowel de wensen van de ondernemers alsook van de werkzoekenden.

Een bouwblok laat een mogelijkheid zien hoe SROI in te vullen en welke inspanning van een opdrachtnemer gevraagd wordt (tabel 2.1.). Hoe groter de afstand tot de arbeidsmarkt van de kandidaat, des te zwaarder de inspanning voor de ondernemer en dus hoe hoger de SROI-waarde. De waarde van de hieronder genoemde mogelijkheden is gebaseerd op de (op geld gewaardeerde) relatieve aanvullende inspanning die de werkgever gedurende het eerste jaar van het dienstverband van de nieuwe werknemer moet leveren. Voor inwoners met een langere afstand geldt meer begeleiding en daarom een hogere inspanningswaarde.

Voorbeelden van mogelijke invullingen van SROI zijn dat de opdrachtnemer uitkeringsgerechtigden in dienst neemt of stages of trajecten aanbiedt (Beroepsopleidende Leerweg of Beroepsbegeleidende Leerweg) voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.⁴

Tabel 2.1 Waardebepaling SROI-inspanning (bedragen betreffen richtlijnen)

Soort en evt. duur van de uitkering	Waarde SROI-inspanning (o.b.v. 1 fte/jr.)
< 2 jaar in WWB ⁵	€ 30.000
> 2 jaar in WWB	€ 35.000
< 1 jaar in WW	€ 10.000
> 1 jaar in WW	€ 15.000
WIA/WAO	€ 30.000
Wajong	€ 35.000
Beroepsbegeleidende leerweg (BBL)	€ 20.000
Beroepsopleidende leerweg (BOL)	€ 5.000
WSW (detachering, diensten)	Betaalde rekeningen aan SW-bedrijf
Opleiding	Nader overeen te komen

Bron: Notitie Social Return on Investment Alphen aan den Rijn (2013)

Het zelf samen te stellen pakket dient een waarde te representeren van minimaal 5% (bij 'diensten') en minimaal 2% (bij 'werken') van de opdrachtsom, waarbij het pakket tevens mag worden belegd in de bedrijfsvoering of bij toeleveranciers van de opdrachtnemer.

Naast stage- of leerwerkplekken kunnen ook opleidingen via SROI worden gefinancierd, bijvoorbeeld gericht op het behalen van een Veiligheids Checklist Aannemers (VCA)-diploma via een project voor laaggeletterden.

⁴ BOL/BBL trajecten ingezet voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt om hen een opstap naar werk te bieden.

⁵ WWB staat voor Wet Werk en Bijstand. Deze wet is in 2015 vervangen door de Participatiewet.

Cursus VCA voor laaggeletterden

De gemeente Alphen aan den Rijn heeft een project voor laaggeletterden die langdurig werkzoekend zijn. Zij komen om uiteenlopende redenen en persoonlijke problemen niet verder in het huidige onderwijs. Uit een interview met het Werkgevers Servicepunt Rijnstreek (WSP)⁶ blijkt dat met name in de bouwsector in Alphen aan den Rijn veel vacatures zijn. Probleem volgens de respondent is dat veel laaggeletterden het vereiste diploma (o.a. Veiligheid VCA) niet kunnen halen vanwege taalproblemen. Voor deze groep is een cursus ontwikkeld om hen een VCA-diploma te laten halen zonder dat daarvoor veel gelezen hoeft te worden. Deze cursus is ontwikkeld door een inwoner met een Participatiewet-uitkering die de kandidaten tevens sociale vaardigheden bijbrengt. Het bouwbedrijf betaalt een deel van het traject om dit diploma te behalen uit de SROI-middelen. Hij krijgt daarvoor een gecertificeerde beroepskracht terug. Uiteindelijk zijn volgens het WSP acht werkzoekenden via deze constructie uitgestroomd naar een betaalde baan. Elke week zijn er 2 tot 7 mensen met een Participatiewet-uitkering die het VCA-diploma halen, aldus de respondent.

2.3 Omvang doelgroep SROI en Werkgevers Servicepunt Rijnstreek

De doelgroep van SROI bestaat volgens de betrokken beleidsmedewerkers voornamelijk uit inwoners met een langere afstand tot de arbeidsmarkt met een Participatiewet-uitkering. Op grond van cijfers van begin 2017 heeft de rekenkamercommissie bepaald dat de doelgroep waar SROI zich op richt, circa 1.200 inwoners bedraagt. In 2017 zijn er in Alphen aan den Rijn namelijk circa 2.000 bijstandsgerechtigden⁷ waarvan circa 60% niet direct bemiddelbaar naar werk is en een langere afstand tot de arbeidsmarkt heeft.

Het Werkgevers Servicepunt (WSP) richt zich op alle inwoners met een Participatiewet-uitkering. In 2017 zijn dit circa 2.000 inwoners.

⁶ Het WSP is de uitvoeringsorganisatie die de gemeente Alphen aan den Rijn heeft ingeschakeld om SROI invulling te geven. Het WSP werkt voor de gemeente Alphen aan den Rijn, Kaag en Braassem en Nieuwkoop

⁷ Pagina 10 van Presentatie Raadswerkgroep 21 februari 2017. Op peildatum 7 februari 2017 zijn 1219 cliënten (tijdelijk) niet bemiddelbaar. In totaal zijn er 2074 cliënten.

3 | Organisatie

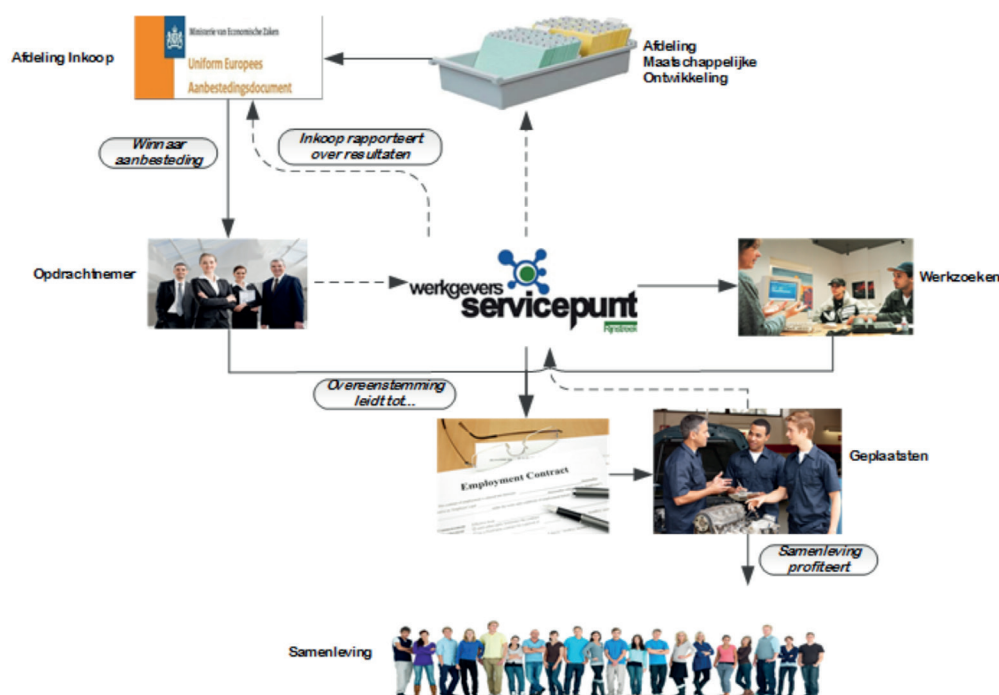
3.1 Samenwerking

Bij de uitvoering van SROI zijn verschillende afdelingen en partijen binnen en buiten de gemeente betrokken. Hieronder beschrijven we het proces aan de hand van een illustratie. Vervolgens geven we per afdeling een omschrijving van rol en taak binnen het proces.

3.1.1. Proces in schema

Figuur 3.1 toont het uitvoeringsproces van SROI van beleid tot aan het plaatsen van een werkzoekende bij een opdrachtnemer. De pijlen laten zien welke partij/afdeling wanneer aan zet is. De stippellijnen tonen waar volgens de betrokken beleidsmedewerkers waarmee gesproken is, het contact en de informatievoorziening tussen schakels beter kan.

Figuur 3.1 Schematische weergave van het proces rond SROI

Legenda:

Doorgetrokken lijn/pijl: proces verloopt zoals is afgesproken;

Stippellijn/-pijl: proces verloopt regelmatig niet zoals is afgesproken.

Bronnen afbeeldingen: Ecorys (2017) en overig⁸

Het proces (de doorgetrokken pijlen) verloopt als volgt:

De beleidsafdeling Maatschappelijke Ontwikkeling formuleert het SROI-beleid, definieert de doelgroep en verbindt SROI met de re-integratiedoelstellingen van de gemeente. Ook stelt de beleidsafdeling vast wat de in paragraaf 2.2 genoemde drempelbedragen zijn en hoe dit verschilt tussen verschillende soorten opdrachten.

⁸ Overige bronnen: <http://www.alphenintobusiness.nu/bedrijvengids/werkgevers-servicepunt-rijnstreek.html>
https://encrypted-tbn3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSd4OS7e8OehnTWgciOS0c4KQh-IBH9oPF_MxxEoOCJH7ZR-K7U
http://www.smiweb.nl/userfiles/smiweb.nl/Afbeeldingen/Uniform_Europees_Aanbestedingsdocument_veel_gestelde_vragen_afdrukken.jpg

Vervolgens stelt de afdeling Juridische zaken en Inkoop de aanbestedingsdocumenten op voor de aanbestedingstrajecten. De afdeling zorgt er tevens voor dat de budgethouder van de uitvoerende afdeling (bijvoorbeeld openbare ruimte, groenvoorzieningen) dit daadwerkelijk opneemt in de contractdocumenten. De afdeling ondersteunt de betreffende budgethouder door mee te denken over welke vorm van SROI bij de betreffende aanbesteding past. Gaat het bijvoorbeeld om het groenonderhoud of worden er (bouw)materialen aangeschaft? Het antwoord op deze vraag bepaalt bijvoorbeeld de hoogte van het SROI-percentage dat in het aanbestedingsdocument wordt opgenomen.

Na het winnen van een aanbesteding dient de opdrachtnemer contact op te nemen met het WSP. Bij het WSP werkt 8 FTE voor Alphen aan den Rijn, inclusief een projectleider. Vanwege de transitiefase richting Werkbedrijf is voor een flexibele vormgeving voor het WSP gekozen: uitzendbureau Randstad vervult de taken van het WSP. Het WSP heeft een stuurgroep, waarin de managementvertegenwoordiging van Randstad en de gemeente zitting hebben. De stuurgroep overlegt periodiek over het functioneren van het WSP en bewaakt de voortgang. De gemeentelijke opdrachtgever van het WSP is het Serviceplein. Iedere week is er overleg met projectleider van het WSP en de teamleider van het Serviceplein. De teamleider van het Serviceplein geeft aan dat signalen over de uitvoering van SROI snel bij het Serviceplein terecht komen. De lijnen zijn kort.

De doelstelling die het WSP van de gemeente heeft gekregen is om voor iedere aanbesteding waarin een SROI verplichting is opgenomen, het gekozen SROI-arrangement te realiseren. Het WSP ondersteunt bij het vinden van geschikte kandidaten die passen bij de vraag van de opdrachtnemer: samen verkennen ze, op basis van de behoeften van de opdrachtnemer, de mogelijkheden om SROI in te vullen en maken daar afspraken over. Het WSP treedt vervolgens op als bemiddelaar tussen opdrachtnemer en kandidaat. Zij gaat op zoek naar een geschikte kandidaat en betreft daarbij de re-integratieconsulenten van het Serviceplein en andere organisaties zoals Baanbrekend. Bij een succesvolle bemiddeling leidt dit tot een contract waarin een werkzoekende geplaatst wordt bij de opdrachtnemer. De opdrachtnemer stemt de wijze waarop hij de SROI vormgeeft, in de implementatiefase af met het WSP. Deze afspraken worden vastgelegd als onderdeel van het contract met de budgethoudende afdeling van de gemeente. Het gaat dan met name om de afdelingen Beheer openbare ruimte, het Projectmanagementbureau (gebiedsontwikkeling) en het Ingenieursbureau. Dit zijn de afdelingen waar op dit moment de meeste contracten met een SROI-component worden afgesloten.

Het WSP beschikt in 2016 over drie zogenaamde 'job-hunters' die proactief contact leggen met bedrijven en SROI tot uitvoering brengen. Het betreft drie voormalig bijstandsgerechtigden die na een opleiding voor het WSP nauw samenwerken met de re-integratieconsulenten van het Serviceplein van Alphen aan den Rijn. Hierbij zijn de re-integratieconsulenten verantwoordelijk voor de diagnose en het plan van aanpak voor re-integratie en het WSP voor de bemiddeling naar werk. Job-hunters bespreken de mogelijkheden met de bedrijven en helpen de bedrijven bij het (tijdelijk) in dienst nemen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dit doen zij voor verschillende bedrijven die in hun contract met de gemeente een SROI-bepaling hebben opgenomen. Ook gaan de job-hunters langs bij bedrijven waar de gemeente op basis van SROI nog geen contact mee heeft. Inmiddels zijn in 2017 twee jobhunters uitgestroomd naar ander werk en is er sprake van een doorontwikkelde invulling van jobhunting / werkgeversadvies binnen het WSP.

Het WSP heeft sinds de zomer van 2016 een start gemaakt met het voeren van gesprekken met ondernemers over de SROI-invulling. Het WSP bezoekt daartoe de ondernemers en de geplaatste kandidaat en onderneemt actie als de kandidaat nog niet geplaatst is. Het WSP kijkt hoe het ingezette

traject in het bedrijf vordert, of de kandidaat tevreden is en of het bedrijf zich aan de afspraken uit het contract houdt.

Volgens een medewerker van het WSP kan in het gesprek met het bedrijf eventueel oneigenlijk gebruik worden achterhaald, bijvoorbeeld als het bedrijf één persoon inzet voor SROI-afspraken in meerdere gemeenten. De gemeente heeft het recht om in het kader van de uitvoering van haar wettelijke taken (waaronder re-integratie en RMC/leerplicht) BSN-nummers van kandidaten op te vragen en te registreren. Dit is niet in strijd met de privacywetgeving⁹.

Tot slot is de contractmanager / vakafdeling verantwoordelijk voor het rapporteren over de resultaten van de aanbestedingen. Eén van de resultaten is het voldoen aan de SROI-verplichting. Dit kan bijvoorbeeld worden gecontroleerd aan de hand van kopieën van leerwerkovereenkomsten of de loonadministratie van de ondernemer. Dit wordt niet vaak gedaan, omdat het respondenten onduidelijk is wie wanneer welke informatie dient op te vragen bij de ondernemer en wie binnen de gemeentelijke organisatie met deze informatie iets moet doen.

De stippellijnen in figuur 3.1 laten zien waar het proces volgens respondenten beter kan:

- De opdrachtnemer neemt niet altijd zelf contact op met het WSP om de SROI-eis in te vullen. Sinds de zomer van 2016 belt volgens de betrokken medewerker van WSP de opdrachtnemers zelf op de invulling van de SROI te bevorderen.
- Er wordt nog onvoldoende monitorinformatie teruggekoppeld aan het WSP en het Serviceplein over hoe het de kandidaat vergaat bij de ondernemer. Hierdoor ontbreekt het aan informatie om de resultaten van het beleid inzichtelijk te maken en op basis daarvan te kunnen bijsturen.

De teamleider van het Serviceplein geeft aan dat er rond SROI op het moment van dit onderzoek nieuwe werkafspraken in ontwikkeling zijn, waarin aandacht zou zijn voor interne werkprocessen in de keten en het monitoren van resultaten. De teamleider verwacht dat dit betere monitoringsinformatie gaat opleveren.

Er is in dit onderzoek aan ondernemers gevraagd of zij vinden dat de gemeente collega-ondernemers sancties zou moeten opleggen wanneer er sprake is van het niet naleven van SROI-afspraken en daardoor bijvoorbeeld oneerlijk concurrentievoordeel kunnen ontstaan. Ondernemers denken dat in eerste instantie in onderling overleg met de opdrachtnemer de kwestie dient te worden opgelost. Desalniettemin dragen ze een aantal opties aan:

- geen contractverlenging met de gemeente;
- een boete van 5% van de contractsom;
- een (deel) van de subsidie terugbetalen.

3.2. Afspraken

Er is geen vastgelegde informatie beschikbaar over de beleidsinhoudelijke en financiële afspraken tussen de gemeente en het Werkgevers Servicepunt Rijnstreek. De dagelijkse sturing op het WSP vindt plaats via de stuurgroep en de contacten met het Serviceplein.

⁹ Uitvoeringsprotocol social return Zaanstreek-Waterland: Een leidraad voor opdrachtnemers van de gemeenten in de regio Zaanstreek – Waterland bij de invulling van hun social return verplichting (2015).

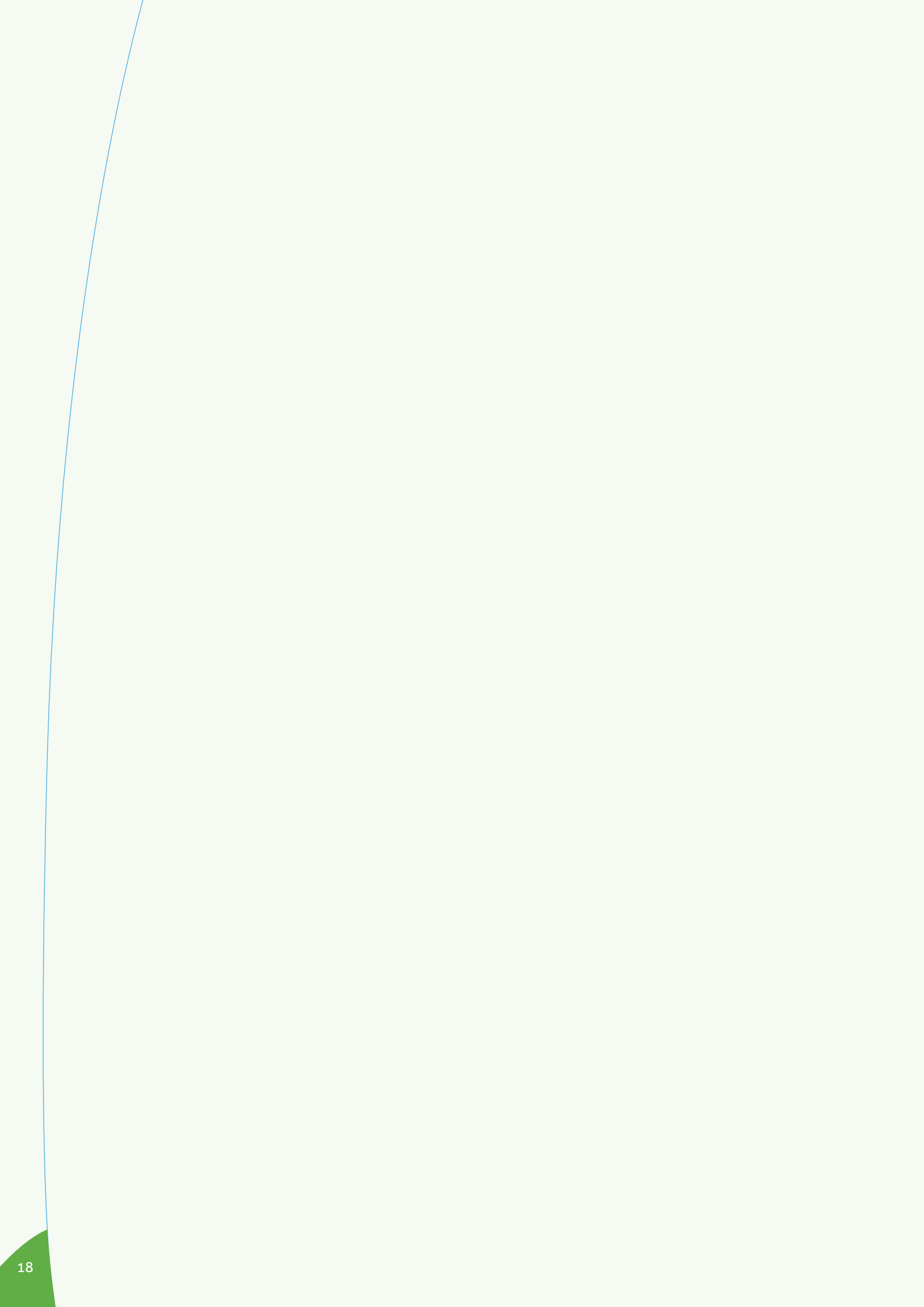

4 | Resultaten

4.1 Gegevens ontbreken

Deze vragen kunnen op basis van het onderzoek niet worden beantwoord omdat de gemeente ten tijde van het onderzoek niet over gegevens beschikte over het aantal aanbestedingen dat met een SROI-eis is afgesloten en welk bedrag daarmee gemoeid was.

Dit heeft volgens respondenten te maken met de overgang naar een andere wijze van registreren waardoor het opzoeken van deze gegevens op dit moment teveel tijd kost. Van EU en nationale aanbestedingen zijn aantallen beschikbaar in 2015. Van meervoudige onderhandse aanbestedingen zijn geen cijfers bekend.

5 | Effecten

5.1 Kwantitatieve effecten

Om de effecten van SROI op de arbeidsparticipatie van werklozen vast te stellen is inzicht nodig in de resultaten van de plaatsing van kandidaten bij opdrachtnemers. Zoals geconstateerd in het vorige hoofdstuk ontbreken deze gegevens over de onderzoeksperiode. Over de periode zomer 2016 – 31 december 2016 is de volgende informatie bekend:¹⁰

- Er zijn in totaal 42 mensen geplaatst bij een bedrijf.
- In 6 gevallen ging het om een leerwerkplek.
- Andere functies zijn administratief (3x), job-hunter bij het WSP (2x), inkomensconsulent (3x), opperman (3x), verkeersregelaar (2x), lasser (1x), sales (1x), coach (1x), trainer (1x), kitter (1x), chauffeur vrachtauto (1x) en 9 willekeurige personeelsleden.¹¹
- 8 mensen hebben een jaarcontract gekregen.

Deze informatie is onvoldoende om effecten vast te kunnen stellen. Van de plaatsingen is bijvoorbeeld niet bekend of deze mensen nog gedeeltelijk een WW-uitkering hebben. Ook is niet bekend of er uitstroom uit de uitkering heeft plaatsgevonden na de plaatsing op een leerwerkplek of een tijdelijke functie. Bovendien betreft het hier slechts cijfers over een korte periode. Van de periode vóór zomer 2016 zijn geen cijfers bekend waardoor het niet mogelijk is deze cijfers in context te plaatsen en conclusies te trekken.

Monitorinformatie WSP en mogelijkheden voor verbetering volgens onderzoekers

Vanaf de zomer van 2016 wordt door het Werkgeversservicepunt (WSP) per SROI-opdrachtnemer het volgende bijgehouden:

- * Naam bedrijf
- * Contactpersoon
- * Aantal contractmaanden
- * Functie
- * Resultaat SROI (type contract: jaarcontract of omschrijving van de baan)
- * Omvang SROI-verplichting (voor zover bekend, slechts bij één opdrachtnemer ingevuld)
- * Naam job-hunter.

Wat betreft resultaten wordt vastgelegd wat het type contract is, maar niet wat de resultaten voor de kandidaat zijn geweest.

5.2 SROI voor ondernemers

Mede in verband met het feit dat er slechts een beperkt beeld beschikbaar was over de gerealiseerde toepassing van SROI zijn er in dit onderzoek zes interviews met ondernemers gehouden over SROI en de inzet van de gemeente. De interviews geven een beeld van ervaringen en de door ondernemers ervaren effecten van het SROI-beleid.

Verschillende ondernemers denken dat SROI hen kan versterken. Zij zien SROI voornamelijk als een middel. Het zit, om in de woorden van deze bedrijven te spreken, in hun bedrijfscultuur om een afspiegeling te zijn van de maatschappij. Verschillende ondernemers die SROI toepassen hebben om deze

¹⁰ bron: Werkgeversservicepunt Rijnstreek, 2016

¹¹ Niet alle functies van de geplaatste kandidaten zijn in de voortgangslijst verstrekt aan Ecorys genoteerd, vandaar dat dit niet optelt tot 42.

reden tevens diverse ouderen, leerlingen en een Wajong medewerker in dienst. Bij de ondernemers die geen SROI toepassen was SROI minder bekend, maar ook zijn waren geïnteresseerd in de kansen die het middel hen biedt.

Uit de interviews blijken twee zaken voor ondernemers van belang:

- Voor bedrijven/ondernemers is het belangrijk dat er één contactpersoon is bij het WSP, die makkelijk bereikbaar is en de taal van de ondernemer spreekt.
- SROI is aantrekkelijk voor bedrijven in sectoren waar binnenkort een tekort aan reguliere werknemers optreedt. Dat zijn ook de bedrijven die de gemeente proactief zou kunnen benaderen.

5.2.1 Aanpak Alphen aan den Rijn bevalt

De geïnterviewde ondernemers met een SROI-invulling zijn allen tevreden met de begeleiding die zij hebben gekregen vanuit het WSP. Ze zijn positief over de selectieprocedure van een kandidaat, over het duidelijk informeren over de voorwaarden en over de wijze waarop het WSP de aandachtspunten en de voorkeuren van ondernemers verwerkt bij het invullen van de vacature.

Andere positieve ervaringen gingen over de persoonlijke aanpak van de interim projectleider Werkgevers Servicepunt en re-integratie. "Men spreekt de taal van de ondernemer", aldus één van de respondenten. Het onderstaande voorbeeld dat werd aangehaald in de interviews met de beleidsmedewerker en de ondernemer illustreert dit:

Een onverwachte match

Bij het invullen van de SROI-verplichting zocht de betreffende ondernemer naar een lasser. De ondernemer was op zoek naar een blanke man met een leeftijd van maximaal 50 jaar. Het WSP ging in gesprek met het bedrijf en vroeg goed door op de wensen voor nieuw personeel (ervaring, doorzettingsvermogen, liefde voor het vak) en droeg vervolgens een kandidaat voor die niet aan alle van bovengenoemde profielkenmerken voldeed, maar wél op werkhouding en competenties. De kandidaat was ouder dan 50, was niet blank en het lasdiploma was niet geldig in Nederland. Vervolgens is de afspraak gemaakt dat de gemeente en bedrijf de kosten voor het diploma delen en dat de kandidaat 2 weken komt proeflessen bij het bedrijf. Na die 2 weken kon de kandidaat, naar eenieders tevredenheid, als lasser in dienst treden bij het bedrijf.

Een ander punt dat ondernemers waarderen is de lage administratieve last die de gemeente hen oplegt. Het aanleveren van loonberekeningen en andere administratie ligt bij verschillende andere gemeenten hoger.

5.2.2 SROI wordt niet ervaren als barrière

De geïnterviewde ondernemers ervaren de SROI-voorwaarde niet als een barrière om in te schrijven op aanbestedingen van de gemeente. Verschillende ondernemers kunnen zich wel voorstellen dat ondernemers met weinig of geen SROI-ervaring die tevens werkzaam zijn in bepaalde gemeenten, meer begeleiding en inzicht nodig hebben in de kansen die SROI biedt.

De meeste bedrijven komen uit de economische crisis en hebben formatieve ruimte om nieuw personeel aan te nemen. De gemeente kan deze bedrijven helpen door werkzoekenden voor dit soort banen geschikt/gemotiveerd te maken en de opleiding/bijscholing mede te financieren. Alle gesproken ondernemers merken dat steeds meer bedrijven met SROI aan de slag zijn.

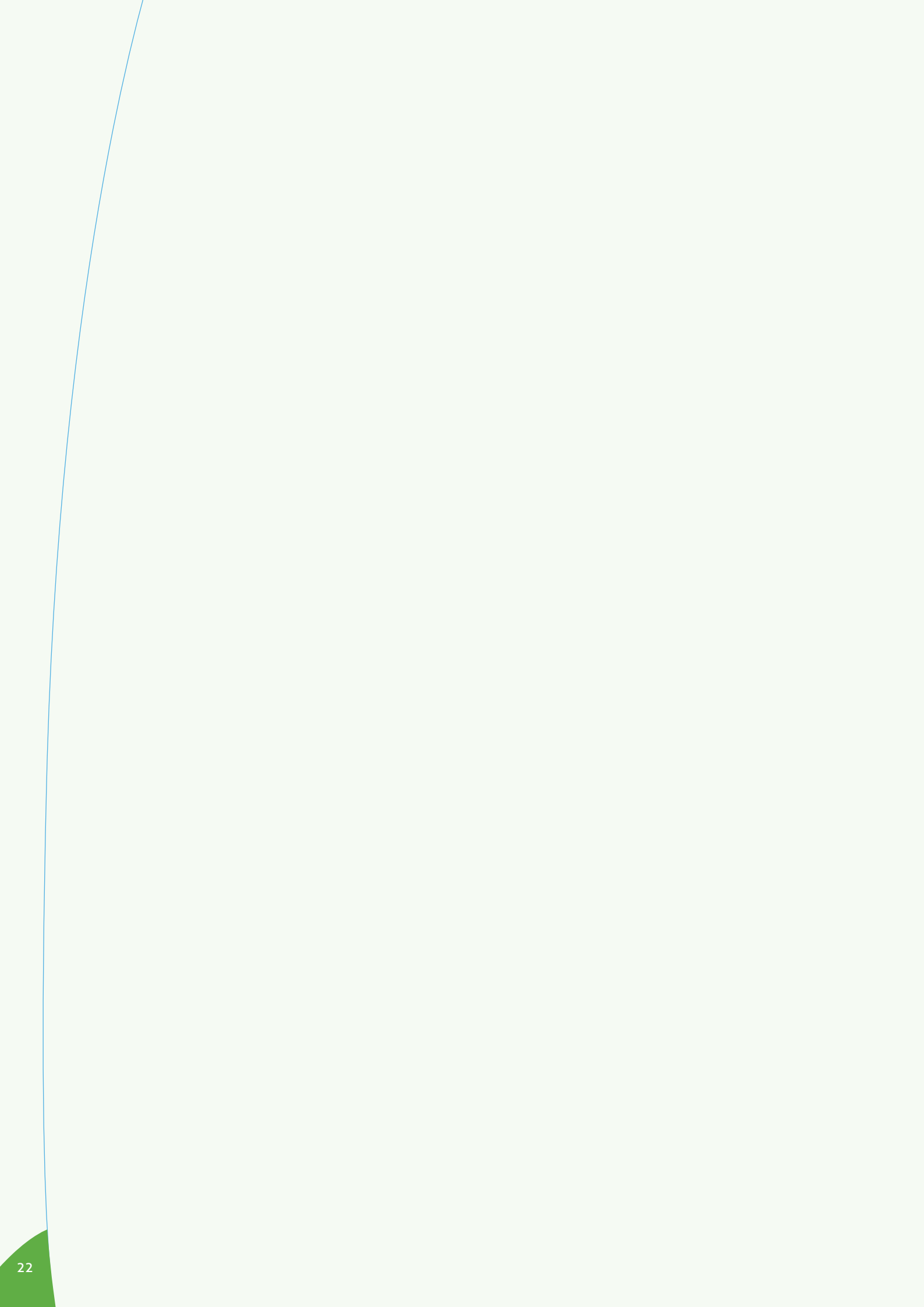
5.2.3 Motivatie kandidaat is volgens respondenten het belangrijkste

Ondernemers vinden de motivatie van de kandidaat het belangrijkste. Belangrijker dan de kosten, de administratieve handelingen en de tijd die zij als opdrachtnemer dienen te maken voor de begeleiding van de kandidaat. Wanneer de capaciteiten en vaardigheden ontbreken, worden gemotiveerde kandidaten zelf opgeleid, vaak in samenwerking met het WSP of een maatschappelijke organisatie zoals Kwadraad.

5.3 Andere waarnemingen over de werking van SROI in Alphen

In een interactieve bijeenkomst met zes beleidsmedewerkers van de gemeente zijn de verschillende aspecten van het SROI-beleid bediscussieerd. Gezamenlijk is het uitvoeringsproces besproken, de verwachte effecten van het beleid en op welke terreinen ze zichtbaar worden. Hieronder volgen de belangrijkste bevindingen. In bijlage 2 is een uitgebreidere beschrijving opgenomen.

- Behalve de gemeente zijn er veel andere partijen betrokken bij de uitvoering van het SROI-beleid. Bijvoorbeeld opleiders die kandidaten scholen voor of tijdens een SROI-dienstverband. Brancheorganisaties en de Vereniging Ondernemers Alphen die SROI-mogelijkheden onder de aandacht brengen van hun achterban.
- Verschillende partijen hebben baat bij een succesvolle uitvoering van SROI. Opleiders worden gevraagd opleidingen te verzorgen, ondernemers zien hun vacatures vervuld door gemotiveerde mensen, werkzoekenden doen werkervaring op en vergroten hun arbeidsmarktpositie, de gemeente en haar uitvoeringsorganisatie (WSP) zien meer mensen uitstromen en een verbeterd ondernemersklimaat.
- De deelnemers doen de volgende positieve waarnemingen:
 - door een SROI-bepaling in een contract op te nemen, zijn er daadwerkelijk ondernemers die hierop inschrijven en mensen met achterstand op de arbeidsmarkt (tijdelijk) in dienst nemen.
 - Door een arbeidscontract krijgen deze werkzoekenden een positieve ervaring. Deze positieve ervaring zorgt voor meer zelfrespect van de kandidaat en het opdoen van nieuwe kennis en vaardigheden. Dat kan de afstand naar werk verkleinen.
 - De gemeente profiteert financieel als een kandidaat zes maanden werkervaring heeft opgedaan omdat hij of zij dan minimaal negen maanden geen bijstandsuitkering van de gemeente ontvangt.
 - De ondernemers en de samenleving profiteren van werkzoekenden die positief gemotiveerd aan het werk gaan.

6 | SROI-beleid Alphen aan den Rijn in perspectief

6.1 Vergelijking

Met dit onderzoek wil de rekenkamercommissie ook nagaan hoe de uitvoering en de effecten van de gemeente Alphen aan den Rijn zich verhouden tot de effecten bij andere, vergelijkbare gemeenten en hoe van de uitvoering bij andere gemeenten valt te leren. Het SROI-beleid en de uitvoering bij vier gemeenten is onderzocht: Woerden¹², Nieuwegein, Delft en Zoetermeer. Deze gemeenten zijn die vergelijkbaar met Alphen aan den Rijn op twee of meer achtergrondkenmerken (grootteklasse, economische sector en aandeel inwoners met een Participatiewet-uitkering) én waar op internet uitgewerkte uitvoeringsplannen rond SROI zijn gevonden.

Hieronder wordt per gemeente achtereenvolgens ingegaan op:

- inhoud SROI-afspraken;
- uitvoering SROI-afspraken binnen de betreffende gemeente;
- resultaten en verbeterpunten.

6.2 Inhoud SROI-afspraken

6.2.1 Hoe wordt SROI bij gemeentelijke opdrachten toegepast?

Net als in Alphen aan den Rijn is in de vier referentie-gemeenten de afdeling Inkoop verantwoordelijk voor het opnemen van de SROI-eis in het aanbestedingsbestek. Inhoudelijk is dit afgestemd met de beleidsafdeling Maatschappelijke Ontwikkeling.

De onderzochte gemeenten variëren in het drempelbedrag dat zij hanteren. Nieuwegein past SROI toe vanaf een bedrag van €100.000. Zoetermeer hanteert een bedrag van €150.000 bij werken en €50.000 bij diensten. De gemeente Delft en de gemeente Woerden hanteren geen drempelbedragen. Afhankelijk van het soort opdracht en of de werkzaamheden zich ervoor lenen, wordt er een SROI-bepaling toegepast. Dit kan ook gaan om opdrachten met lage bedragen, aldus de respondenten. De toepassing in Alphen aan den Rijn combineert beide manieren: Een SROI-eis wordt in principe in elk contract boven de € 250.000 opgenomen, echter kan ook bij aanbestedingen met lagere bedragen SROI opgenomen worden.

Het percentage dat gehanteerd wordt bedraagt 5% bij werken of 10% bij diensten in Zoetermeer, maar kan volgens de betrokken beleidsmedewerker bij bepaalde type opdrachten ook wel eens 25%-30% bedragen. Vooral bij opdrachten in de groenvoorziening gelden vaak hogere percentages, omdat het hier vaker gaat om gestandaardiseerd werk. In Delft en Nieuwegein ligt het percentage op 5% en ook deze respondenten hanteren bij groenvoorzieningen vaak een hoger percentage. In Alphen dient het door de opdrachtnemer zelf samen te stellen SROI-pakket een waarde te representeren van minimaal 5% (bij 'diensten') en minimaal 2% (bij 'werken') van de opdrachtsom.

Maatwerk in de invulling

De onderzochte gemeenten bepleiten maatwerk aan ondernemers bij de invulling van de SROI-verplichting. De wijze van invulling dient te passen bij de activiteiten van het bedrijf. Eén gemeente, Bodegraven-Reeuwijk, past een uniforme invulling toe. Voor alle aanbestedingen met een SROI-

¹² FermWerk, de organisatie die SROI uitvoert voor de gemeente Woerden, werkt ook voor o.a. Bodegraven-Reeuwijk. Omdat de beleidsmedewerkers die deelnamen aan de interactieve bijeenkomst interesse hadden in de werkwijze in Bodegraven, omdat deze afwijkt van de werkwijze in Alphen, is ook hierover informatie verzameld.

verplichting geldt dat de opdrachtnemer één persoon met een Participatiewet-uitkering één jaar in dienst moet nemen.

6.2.2 Uitvoering SROI-afspraken binnen de gemeente

Net als in Alphen aan den Rijn is er in de referentiegemeenten een uitvoeringsorganisatie die de contacten legt met de opdracht nemende partij die de aanbesteding heeft gewonnen.

Hoe de controle van de afspraken plaatsvindt, verschilt tussen de gemeenten. In Bodegraven-Reeuwijk vindt voor indiening van de offerte al een gesprek plaats tussen de gemeente en de opdrachtnemer. Doel van dit gesprek is de opdrachtnemer informeren over SROI, hoe de gemeente kan helpen bij het vinden van kandidaten en de begeleiding en hoe het bestand met kandidaten eruit ziet. Na het gesprek tekent de opdrachtnemer een contract en neemt hij iemand in dienst. Als vervolgens de opdracht gegund is, volgt een tweede gesprek over invulling.

6.2.3 Resultaten

In de gemeente Bodegraven-Reeuwijk zijn 15 mensen geplaatst in een SROI-dienstverband van een jaar op basis van 20 aanbestedingen in 2016 en 2015. Volgens de respondent volgt op dit dienstverband voor alle geplaatsten een flexibel contract.

In de gemeente Woerden ligt het aantal aanbestedingen in de periode 2015-2016 rond de 10. Deze bedrijven vullen SROI in met een detachering of stage. In sommige gevallen volgt hierop een flexibel dienstverband. Over het aantal mensen dat via een SROI-activiteit uit de uitkering richting werk stroomt, zijn geen cijfers bekend.

In de gemeente Delft worden naar schatting van de gesproken beleidsmedewerker van de gemeente tussen de 40 en 70 personen per jaar via SROI bij een werkgever geplaatst. Over het aandeel dat hiervan ook na de SROI-periode nog werkzaam is, zijn geen cijfers bekend.

In Zoetermeer zijn in 2015 op de aanbestedingen die in dat jaar zijn afgesloten 16 mensen geplaatst via SROI.¹³¹⁴

Alphen aan den Rijn heeft in 42 geplaatste kandidaten in ongeveer een half jaar gemeld over de periode van zomer 2016 tot en met 31 december 2016. Alphen aan den Rijn scoort in vergelijking met de andere gemeenten daarmee beter dan gemiddeld.

Tabel 6.2 Aantal geplaatsten geselecteerde gemeenten

	Delft	Nieuwegein	Woerden	Zoetermeer	Alphen aan den Rijn
Aantal geplaatsten	40-70 p.j.	40-50 p.j. (regio Lekstroom) ¹⁴	n.b.	16 (2015)	42 (2 ^e helft tot eind 2016)

Bron: Interviews diverse gemeenten

Duurzame uitstroom?

De gemeente Zoetermeer heeft laten onderzoeken in welke mate deelnemers aan SROI duurzaam

¹³ Evaluatie Social Return on Investment gemeente Zoetermeer. Panteia (2016).

¹⁴ Houten, Lopik, IJsselstein, Nieuwegein en Vianen.

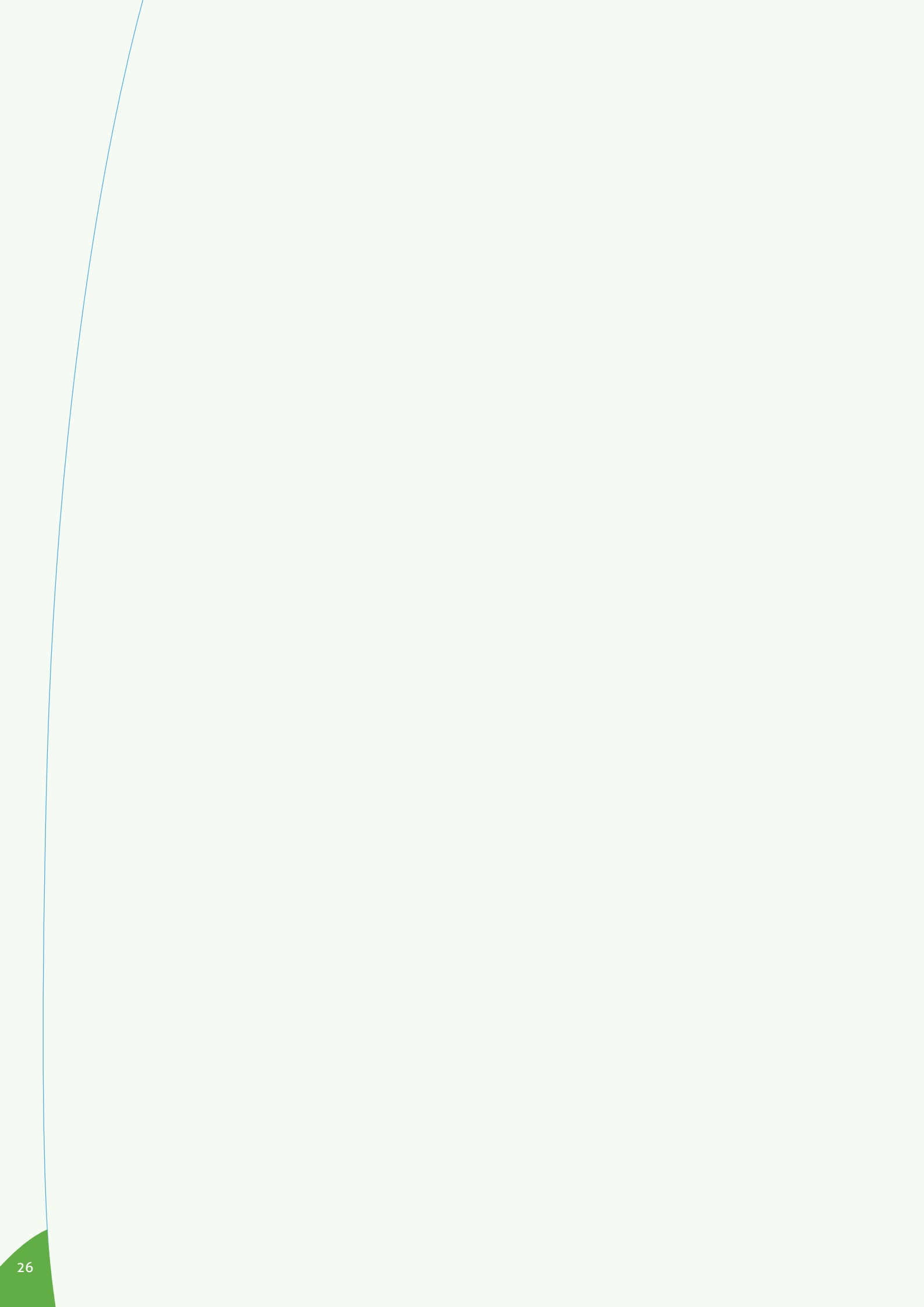
uitstromen naar werk. Van de geplaatsten via SROI met een Wwb-uitkering in 2014 heeft in 2016 65% geen uitkering meer. Een causaal verband tussen inzet SROI en uitstroom is echter niet aangetoond. Andere gemeenten hebben hier geen onderzoek naar gedaan.

6.3 Sterke punten en verbeterpunten

Uit de vergelijking met andere gemeenten komt naar voren dat de uitvoering in Alphen aan den Rijn grote overeenkomsten vertoont met die in de andere gemeenten. Het is voor al deze gemeenten nog een relatief nieuw instrument en er zijn positieve ervaringen opgedaan. De overeenkomsten tussen deze gemeenten zijn groter dan de verschillen.

Met de betrokken beleidsmedewerkers van de verschillende gemeenten is gesproken over sterke punten en verbeterpunten van het huidige SROI-beleid. Wat opvalt is dat alle gemeenten meer informatie willen over de resultaten van SROI op klantniveau. Wat is nu de echte bijdrage voor de klant en hoe lang duurt de uitstroom? Meerdere gemeenten geven aan dat zij verbetertrajecten opzetten rond registratie en monitoring. Verder dragen de beleidsmedewerkers van de andere gemeenten nog de volgende ervaringen en suggesties aan:

- Bij opdrachtnemers is veel koudwatervrees. Zij hebben vaak een negatief beeld van de doelgroep waar ze verplicht iets mee moeten. Een duidelijk aanbod wat je als gemeente kan bieden aan ondersteuning voor ondernemers is gewenst.
- Ondernemers willen arbeid liever flexibel houden. Die wens moet je als gemeente respecteren.
- Verspreid best practices om SROI onder de aandacht te houden en de mogelijkheden van de inzet ervan te promoten. Andere gemeenten gebruiken keurmerken/labels om maatschappelijk verantwoord ondernemen meer kenbaar te maken, aantrekkelijker te maken voor ondernemers. Een voorbeeld hiervan is het label 'Sociaal Economisch Betrokken Ondernemen' in de gemeente Zoetermeer.
- Streef naar uniformiteit in de aanpak en organisatie van SROI. In de keten moet duidelijk zijn wat de afdelingen sociale zaken (beleid), budgethouders, juridische afdeling en inkoop doen en waar ze verantwoordelijk voor zijn.

7 | Beantwoording hoofdvragen

Twee hoofdvragen staan centraal in dit onderzoek:

1. Wat zijn de effecten van het hanteren van SROI als criterium bij aanbestedingen door de gemeente Alphen aan den Rijn op de arbeidsparticipatie van langdurig werklozen en mensen met een arbeidsbeperking?
2. Hoeveel mensen met een relatief grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben als gevolg van het hanteren van SROI als criterium bij aanbestedingen een betaalde dienstbetrekking gevonden?

De gemeente kon wat betreft uitstroom geen nadere informatie leveren over de jaren 2014, 2015 en de eerste helft van 2016.

Dit onderzoek heeft niet geleid tot een beeld van de effectiviteit van de toepassing van SROI op de arbeidsparticipatie van de doelgroep omdat de gemeente relatief recent (zomer 2016) begonnen is met het bijhouden van gegevens over de resultaten van de inspanningen rond SROI. Hoewel het onderzoek zich richtte op de laatste afgesloten begrotingsjaren (2014/2015), kon de vraag hoeveel mensen uit de doelgroep dankzij SROI als criterium bij aanbestedingen een betaalde dienstbetrekking hebben gevonden, dan ook alleen over die recente periode beantwoord worden. Of dit hun arbeidsparticipatie bevordert heeft, is echter onbekend.

Bijlage 1 | Bronnen

Documenten

Gemeente Alphen aan den Rijn:

- Vastgesteld Beleid Social Return on Investment (2013);
- Beleidsplan beter voor elkaar 2014-2018;
- Format Aanbestedingsdocument EU openbaar 19 september;
- Bijlage VI Concept overeenkomst;
- Programmabegroting 2016-2019 beleidsdeel;
- Programmabegroting 2016-2019 uitvoeringsdeel.

Gemeenteraden van Alphen aan den Rijn, Boskoop, Kaag en Braassem, Nieuwkoop en Rijnwoude

- Beleidskader Programma Rijnstreek Werkt 2013-2016;
- Beleidskader Programma Rijnstreek Werkt 2015-2016;
- Uitvoeringsplan Programma Rijnstreek Werkt 2013-2014;
- Presentatie Raadswerkgroep 21 februari 2017. Naar één Werkbedrijf.

UWV

- UWV (2015). Wat is het doelgroepenregister?

Sociaal Cultureel Planbureau

- Sociaal Cultureel Planbureau, (2016). Beperkt in functie.

Panteia

- Panteia, (2016). Evaluatie Social Return On Investment SROI in gemeente Zoetermeer.

Rijksoverheid

- Rijksoverheid, (2014). Evaluatie implementatie social return rijksoverheid.

TNO

- TNO (2014). Inventarisatie Social Return bij Gemeenten;
- TNO (2014). Social return en verdringing.

Telefonische interviews, vergelijking

- Gemeente Zoetermeer;
- Gemeente Woerden;¹⁵
- Gemeente Nieuwegein;
- Gemeente Delft.

Telefonische interviews, ondernemers

- v/d Valk / De Groot;
- Haasnoot Bruggen B.V.;
- Buro naar werk;
- Tom in de buurt/Kwadraad (maatschappelijk welzijnsorganisatie);
- Retourmatras B.V.;
- Right at home.

¹⁵ Gesproken met de uitvoerende organisatie FermWerk, ook informatie verzameld over de werkwijze in Bodegraven.

Bijlage 2 | Onderzoeksaanpak en uitwerking EffectenArena

Onderzoeksaanpak

Bij het SROI-beleid zijn meerdere gemeentelijke afdelingen betrokken. Er is gekozen om groepsgewijs beleidsmedewerkers van verschillende afdelingen te bevragen in een zogenaamde EffectenArena. Tevens zijn met twee beleidsmedewerkers en de wethouder Maatschappelijke Ontwikkeling diepte interviews gehouden. Daarnaast zijn interviews met zes ondernemers gehouden, zowel ondernemers die met SROI werken als ondernemers die dit (nog) niet deden. Een analyse van relevante beleidsdocumenten van de gemeente volgde het startpunt van het onderzoek.

Tabel 1.1 Methodiek onderzoek

Methode	Betrokkenen	Type inzicht
Documentenanalyse		Het beleid en de cijfers van SROI op een rij (aanbestedingen, deelnemers, kosten).
EffectenArena en interviews	Betrokken beleidsmedewerkers (EffectenArena)	Kwalitatief inzicht in de activiteiten rond SROI, gepercipieerde en mogelijke effecten van het beleid doorspreken en verbetermogelijkheden verzamelen.
	Ondernemers, ambtenaren en wethouder (interviews)	Kwalitatief inzicht in de organisatie van het SROI-beleid, de effecten van SROI op ondernemers en breder de maatschappij als geheel.
Vergelijking: deskstudie en interviews	Beleidsmedewerkers gemeenten Delft, Nieuwegein, Zoetermeer, Bodegraven-Reeuwijk en Woerden	Inzicht in hoe de aanpak en uitvoering van Alphen aan den Rijn zich verhoudt tot die van 5 andere gemeenten

Wat is een EffectenArena?

Een EffectenArena is een interactieve bijeenkomst waar de betrokken partijen een bepaalde interventie of beleidswijziging gezamenlijk bespreken. Voor de EffectenArena van 16 januari 2017 zijn beleidsmedewerkers uitgenodigd die direct of indirect betrokken zijn geweest bij SROI. In deze bijeenkomst is gesproken over:

- Activiteiten - De activiteiten die vanuit het SROI-beleid plaatsvinden (van opnemen eis in aanbesteding door afdeling inkoop tot sluiten overeenkomst en het plaatsen van werkzoekenden door opdrachtnemer en WSP).
- Betrokkenen – Alle partijen die tijd en/of geld investeren in het uitvoeren van SROI.

- Effecten – Welke effecten zijn voor de deelnemers waarneembaar van het nieuwe beleid (zowel beoogde als onverwachte effecten: financiële effecten en bredere maatschappelijke effecten) en wat is de onderliggende redenering hiervan?
- Baathebbers – Bij welke partijen / personen/ groepen van burgers/ondernemers komen de effecten terecht?

Deelnemers

- rekenkamercommissie: Eelco Huijsing, Marlou Slaghuis
- Ecorys: Annejet Kerckhaert, Bart Witmond, Ricardo van Breemen
- Nynke Graafland, Maatschappelijke ontwikkeling, Maatschappelijke Ontwikkeling. Beleidsmatig betrokken.
- Theresa Furlanis: teamleider re-integratie . Vanuit uitvoering betrokken.
- Annette van der Werff: hoofd juridische zaken en inkoop.
- Remco Groenenveld: projectleider ingenieursbureau: opdrachtgever van aanbestedingen met een SROI-component.
- Constant Morien: Bureau Openbare Ruimte: opdrachtgever van aanbestedingen met een SROI-component.
- Taco Noordenbos: afdelingsmanager van beheer en openbare ruimte: opdrachtgever van aanbestedingen met een SROI-component.

Mogelijke effecten

- Ambtenaren benoemen tijdens het onderzoek voor de maatschappij de volgende mogelijke effecten:
- doordat mensen aan het werk gaan, veroorzaken zij minder overlast doordat zij een tijdsbesteding hebben;
- meer leefbaarheid in de wijk. Een voorbeeld hiervan zijn geplaatste kandidaten die werken als een verkeersregelaar, en via dit werk bijdragen aan de lokale verkeersveiligheid.

Voor de gemeente benoemen ambtenaren de volgende mogelijke effecten:

- lagere uitkeringslasten. De gemeente profiteert financieel als een kandidaat zes maanden werkervaring heeft opgedaan omdat hij of zij dan minimaal negen maanden geen bijstandsuitkering van de gemeente ontvangt;
- lagere kosten aan overige maatschappelijke ondersteuning;
- mogelijk hogere inschrijfsom voor ondernemers;
- versterkte concurrentiepositie vestigingsplaats gemeente.

Verantwoording vergelijking van gemeenten

- De volgende criteria zijn meegenomen in de selectie van de gemeenten:
- economische sectoren waar bedrijven actief zijn: het economisch profiel van een gemeente heeft veel invloed op de kans op een succesvolle bemiddeling (is er bijvoorbeeld veel of weinig werk voor laagopgeleiden?).
- Inwonertal;
- percentage inwoners met een Participatiewet-uitkering;
- gemeenten waar op internet uitgewerkte uitvoeringsplannen rond SROI zijn gevonden.

Onderstaande vier gemeenten (Tabel 5.1) matchen op minstens twee van de vier kenmerken. De keuze voor deze vier gemeenten is getoetst bij de beleidsmedewerkers die deelnamen aan de interactieve bijeenkomst.¹⁶

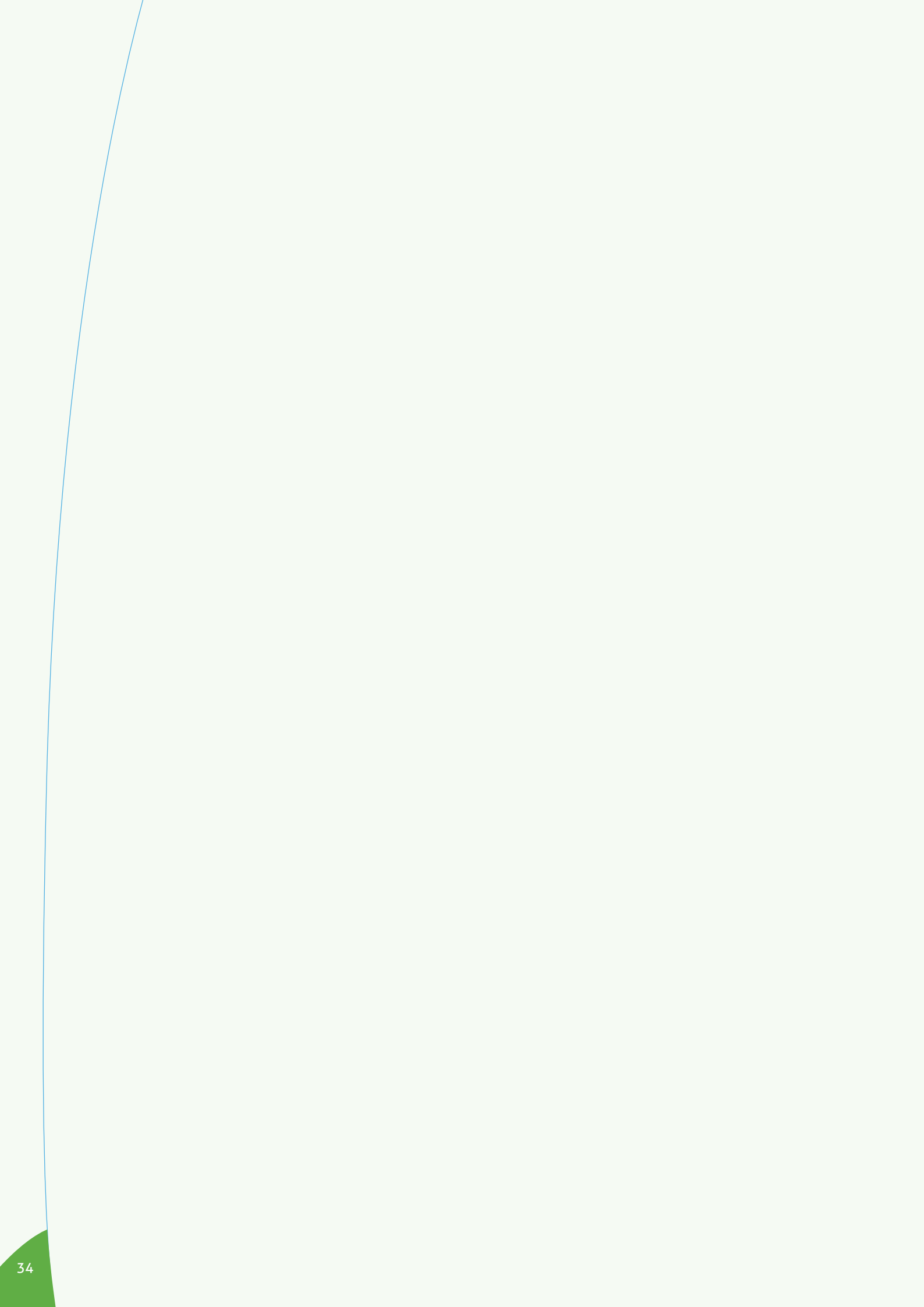
¹⁶ In de Effectenarena is de gemeente Bodegraven-Reeuwijk genoemd als mogelijk interessant op te nemen gemeente vanwege haar strenger SROI-beleid. Opdrachtnemers moeten aan meer eisen voldoen. Woerden, één van de benchmarkgemeenten wordt meegenomen in het onderzoek, voert SROI uit via een werkgeversservicepunt dat ook werkzaam is voor Bodegraven-Reeuwijk. Op deze manier worden de effecten van streng beleid dus (kwalitatief) onderzocht.

Tabel 6.1 Selectiecriteria gemeenten

	Delft	Nieuwegein	Woerden	Zoetermeer	Alphen aan den Rijn
3 grootste economische sectoren*	M, G, F	F, M, G	G, M, F	M, G, F	M, G, F
Inwoneraantal (+/- 20%)	101.053	61.721	51.161	124.399	107.960
Bijstandsuitkering, in % (+/- 1%)	3,1	2,1	1	2,6	1,5
Uitvoeringsplannen rond SROI gevonden?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

G=Handel, M=Specialistische zakelijke diensten, F=Bouwnijverheid

Bron: CBS Statline (2016)

Contact met de rekenkamercommissie Alphen aan den Rijn

Bezoekadres

Stadhuisplein 1 2405 SH Alphen aan den Rijn

Postadres

Postbus 13 2400 AA Alphen aan den Rijn

Telefoon

+31(0) 172 465352

Website

http://www.alphenaandenrijn.nl/Bestuur_organisatie/Gemeenteraad/Commissies/Rekenkamercommissie

Mail

rekenkamercommissie@alphenaandenrijn.nl